

Chemotherapie en mondproblemen

Drie of vier keer per dag je tanden poetsen en spoelen met zout water. Dat is meestal een van de adviezen voor de start van chemotherapie. Maar waarom is dat noodzakelijk en welke risico's lopen je mond en gebit door de behandelingen?

tekst Floortje van Veen **beeld** Ron de Haer en Kampus Production

Soms zijn mondproblemen bij chemotherapie niet te voorkomen. Bij Vanessa Durfort (44) begon het met gevoelige plekjes in haar mond. Tijdens haar chemokuren ter behandeling van AML volgde ze de adviezen om de mondhygiëne op peil te houden. 'Toch gingen mijn slijmvliezen kapot en ontstonden er kleine wondjes,' vertelt ze. 'Door de pijn kon ik moeilijk eten en ook lukte het niet goed om mijn gebit te onderhouden.'

Vatbaarder voor infecties

Bij chemotherapie worden kankercellen gedood of de groei wordt afgeremd. Hierbij worden niet alleen de zieke cellen beschadigd, maar ook de gezonde cellen aangetast. Afhankelijk van het soort en de hoeveelheid chemotherapie

die je krijgt, kunnen hierdoor klachten ontstaan. Zo zijn de slijmvliezen er bijvoorbeeld vaak gevoelig voor. Wanneer deze beschadigd raken kun je last krijgen van pijn in je mond. Ook ontstaan soms verdikkingen, roodheid of zweertjes. Door de aantasting van je speekselklieren komt het verder voor dat je een droge mond krijgt, moeite

hebt met slikken of dat het eten anders smaakt. Tijdens de behandelingen ben je vatbaarder voor infecties, ook in de mond. Wondjes in je mond zullen bovendien sneller ontsteken.

Witte randjes

Om gebitsproblemen te voorkomen, is het van belang tijdens je behandelin- →

Vergoeding tandartskosten

Wanneer gebitsproblemen die zijn veroorzaakt door behandelingen tegen kanker tot extra tandartskosten leiden, kun je in sommige gevallen in aanmerking komen voor een vergoeding vanuit de basisverzekering. Dit valt onder de vergoeding voor bijzondere tandheelkunde.

Om voor deze vergoeding in aanmerking te komen, maak je voorafgaand aan je behandelingen tegen kanker een afspraak met je tandarts. Er wordt een uitgebreide tandheelkundige controle uitgevoerd waarbij wordt vastgesteld hoe het op dat moment met je gebit gaat. Dit wordt een nulmeting genoemd. Eventueel worden er ook foto's gemaakt. Een mondhygiënist kan je gebit reinigen, zodat je tijdens je behandelingen minder vatbaar bent voor ontstekingen.

Wanneer er na de behandelingen mond- of gebitsproblemen ontstaan, brengt je tandarts of mondhygiënist deze in kaart en doet een aanvraag voor een behandelplan bij je zorgverzekeraar. Hierbij wordt er informatie verstrekt over de status van je gebit voor je behandelingen en na afloop daarvan. Dit is vereist om vast te stellen of mond- of gebitsproblemen voor de behandelingen al bestonden.

Een standaard controle bij de tandarts is meestal niet voldoende om in aanmerking te komen voor een vergoeding.

Uit een onderzoek van NFK uit 2018 is gebleken dat onder 1394 (ex)kankerpatiënten 85 procent aangaf voorafgaand aan behandelingen tegen kanker niet geïnformeerd te zijn over de mogelijkheid tot vergoeding van extra tandartskosten bij gebitsproblemen die ontstaan zijn tijdens de behandelingen.

gen je mond goed schoon te houden. Vanessa kreeg het advies om tijdens de behandelingen drie keer per dag haar tanden te poetsen met een extra zachte tandenborstel. Toen ze alsnog klachten kreeg, spoelde ze met zout water haar mond. 'Uiteindelijk had ik zo veel last met eten dat ik sondevoeding kreeg. Ook tandenpoetsen deed te veel pijn. Ik probeerde alles om mijn gebit schoon te houden. Zo deed ik bijvoorbeeld wat tandpasta op een spuugdoekje en verzorgde daarmee mijn tanden.'

Na haar stamceltransplantatie ontstonden er nieuwe klachten. 'Nadat ik een paar maanden thuis was, kreeg ik hevige pijn aan mijn tanden bij het

eten van zoetigheid,' vertelt Vanessa. 'Ook ontdekte ik witte randjes om mijn tanden. Ik heb onmiddellijk de tandarts gebeld. Ik schrok toen ik hoorde dat de witte randjes allemaal gaatjes waren.' Door speekseltekort was de natuurlijk aanwezige bescherming van haar tanden verminderd. Daardoor was haar tandglazuur aangetast. 'Het aangetaste gedeelte van mijn tanden is weggeslepen. Ik heb tijdelijke kronen gekregen die binnenkort worden vervangen voor definitieve kronen. Nu ziet het er al heel mooi uit.'

Alexa Laheij is tandarts en doet momenteel onderzoek naar de problemen

met de mondgezondheid van mensen met een kwaadaardige aandoening van het bloed of de lymfklieren. Alexa Laheij: 'We zijn benieuwd hoe vaak er problemen met de mond ontstaan naar aanleiding van behandelingen tegen kanker. Sommige patiënten ervaren tijdens of na de behandelingen veel klachten, terwijl andere patiënten niet zoveel last hebben.'

Het is niet altijd makkelijk om een verband te leggen tussen problemen in de mond en een behandeling tegen kanker. 'Gaatjes komen ook voor als je niet in een zorgtraject zit. Maar graft-versus-host in de mond is een duidelijk voorbeeld van een probleem dat naar aanleiding van een stamceltransplantatie kan ontstaan.'

Over het effect van chemotherapie op het gebit is nog niet alles bekend. Als een patiënt kanker in de medische geschiedenis heeft staan, weten we niet of dat altijd gevolgen heeft voor de tandheelkundige behandeling in de toekomst. 'Wanneer er een gaatje gevuld moet worden zonder dat er problemen zijn met het mondslijmvlies, kan de behandeling meestal gewoon worden uitgevoerd,' legt Laheij uit. 'Wel is het belangrijk om van het medische dossier op de hoogte te zijn om bijvoorbeeld extra preventieve zorg te kunnen bieden. Ook kan overleg met de behandelend arts noodzakelijk zijn als er een uitgebreidere behandeling nodig is, zoals bijvoorbeeld het trekken van een tand of kies.'

Weinig bekend

Het zorgtraject van Vanessa was niet bekend bij haar tandarts. Voorafgaand aan de behandelingen is haar vanuit het ziekenhuis niet geadviseerd haar

'Je kunt tijdens je behandelingen vaker naar de tandarts gaan ter controle, zodat eventuele problemen snel worden gesignaleerd en je geholpen kunt worden'

gebit te laten controleren. 'Tijdens de kuren ben ik ook niet bij de tandarts geweest. Toen ik achteraf vertelde dat ik behandeld ben tegen AML begreep mijn tandarts direct wat de oorzaak was van mijn gebitsproblemen. Helaas is niet bekend hoe en of ik dit had kunnen voorkomen.'

Vanessa wist niet dat dit een gevolg kon zijn van de chemo. 'Het was zo snel gebeurd. Als ik het eerder had beseft, was ik eerder naar de tandarts gegaan. Maar in zo'n heftige tijd ben je met heel andere dingen bezig.' Ze werd doorverwezen naar een specia-

list. Daar werden tests afgenomen en kreeg ze tips om de speekselaanmaak op te wekken. 'Zo moet ik bijvoorbeeld langer kauwen op voedsel of kauwgum. Hoewel ik wat last van een droge mond kan blijven houden, kan het goed herstellen.'

Bespreken

Wanneer je voor het eerst bij de tandarts komt, vraagt hij of er ziektebeelden in je medische geschiedenis voorkomen die relevant kunnen zijn voor de tandheelkundige behandeling. Volgens Laheij komt bloed- of lymf-

klierkanker meestal niet in de standaard vragenlijst voor. 'In de algemene tandartspraktijken is nog niet veel kennis over de mogelijke gevolgen door behandelingen tegen bloed- en lymfklierkanker, omdat een doorsnee praktijk hooguit enkele patiënten met deze voorgeschiedenis heeft. Wanneer hier meer bekendheid over ontstaat, kunnen problemen wellicht beter voorkomen worden.'

Ter voorbereiding op een stamceltransplantatie wordt er door het ziekenhuis een focusonderzoek gedaan. Bij dit onderzoek wordt er gecontroleerd op ontstekingen in de mond want die kunnen tijdens de behandeling problemen opleveren.

Voorafgaand aan chemotherapie is dit geen standaard zorg. 'Wel kunnen patiënten erop gewezen worden naar de tandarts te gaan voor de start van hun behandeling,' vervolgt Laheij. 'Het is belangrijk om de mogelijke problemen bespreekbaar te maken. Praat hierover met je huisarts of specialist, ook wanneer je niet gewend bent om naar de tandarts te gaan. Deze kan je helpen om een tandarts te zoeken. Ook kun je er over nadenken om tijdens je behandelingen vaker naar de tandarts te gaan ter controle, zodat eventuele problemen snel worden gesignaleerd en je geholpen kunt worden met de mondhygiëne.' •

Mondzorg bij chemotherapie: 10 tips

1. Poets 4 keer per dag je tanden met een zachte tandenborstel en tandpasta met fluoride.
2. Spoel 6 keer per dag je mond met zout water.
3. Gebruik een mentholvrije tandpasta met fluoride bij gevoelige slijmvliezen.
4. Gebruik mondspoeling of mondspray als je (tijdelijk) niet goed kunt poetsen.
5. Maak je gehemelte, wangen en tong 2 tot 4 keer per dag schoon met natte gaasjes.
6. Probeer wondjes en bloedingen te voorkomen bij gebruik van floss, tandenstokers of ragers.
7. Kauw op suikervrije kauwgum, snoep of ijsblokjes om de mond vochtig te houden.
8. Vraag om pijnstilling wanneer je moeite hebt met eten of slikken.
9. Houd je lippen schoon en vet met vaseline.
10. Ga voorafgaand aan de kuren naar de tandarts om je gebit te laten controleren.